

Erstatning til fredens ofre

En anonym Rana Blad-leser som undertegner seg med «nysgjerrig» hadde et innlegg i avisen forrige lørdag som fortjener en oppklaring. Denne leseren har tydeligvis ikke fått med seg på hvilket grunnlag krigsbarna nå krever erstatning. «Nysgjerrig har helt rett i at det etter både norsk og tysk rett er faren som skal betale oppfostringsbidrag for barn født utenfor ekteskap. I 1953 erkjente Forbundsrepublikken Tyskland et ansvar for å betale oppfostringsbidrag for barn av soldater i den tyske Wehrmacht, dersom faren var død, lemlestet eller av andre årsaker ikke kunne oppfylle forsørgelsesplikten (f.eks. bodde i DDR). Da norsk myndigheter nektet kontakt mellom de norsk krigsbarna og deres tyske slekt eller Tyskland overhodet, var nesten ingen norske mødre oppmerksom på denne lovbestemmelsen. I 1959 betalte derfor den tyske stat 102 millioner kroner til den norske stat for videreformidling til de berettigede etter fradrag av utbetalte bidragsforskudd. Men pengene gikk rett i statskassen og noe ble senere (etter Jens Chr. Haugens personlige inngripen) utbetalt til helt andre grupper, f.eks. personer som hadde vært fengslet på grunn av mistanke om sabotasje eller spionvirksomhet.

De tyske fedre som hadde erkjente farskapet for sine barn eller hadde blitt pålagt bidragsplikt, betalte inn oppfostringsbidrag til vedkommende (vest)tyske myndigheter hvorpå pengene ble overlatt til den norske utenriksrepresentasjonen i Tyskland. Derfra gikk beløpene rett i statskassen, altså et regulært underslag av private midler. Det er således uomtvistelig at norsk krigsbarn har krav på erstatning fra den norske stat.

Men underlig nok er det ikke de barna som ble født utenfor ekteskap som ble hardest rammet av de provisoriske anordningene som Gerhardsen-regjeringen utferdighet etter Jens Chr. Haugens ordre. Krigsbarn som ble født i ekteskap mellom norsk mor og tysk far ble rammet dobbelt. Det viser eksempelet Solveig (født Gerhard) og hennes lille sønn. Solveig Gerhard ble født i Haugesund i ekteskap mellom norsk far og tysk mor. Faren drev sildeekspor, og da han døde i 1937, drev Solveig og moren forretningen videre. I 1941 ble Solveig glad i en tysk offiser, men da hun hadde betydelig formue, søkte hun råd hos advokat før hun besluttet ekteskap. Advokaten tilrådet særeie og sa at det var ingen fare ettersom hun fortsatt ville ha sitt norske statsborgerskap i behold etter ekteskapet ifølge den dagjeldende statsborgerlov. Ekteskapet ble inngått og paret fikk en sønn i 1943. I 1945 falt Solveigs mann, slik at hun var enke da freden kom. I 1945 laget så regjeringen Gerhardsen en provisorisk anordning som fratok Solveig statsborgerskapet og alt det hun eide. Den to-årige sønnen eide en bankbok med 600 kroner. Også dette «fiendegodset» konfiskerte Direktoratet for fiendtlig eiendom.

Men i kroner og øre er det vel barn av norsk mor og tysk far, født i ekteskap før krigen og bosatt i Tyskland samt deres etterkommere som har de største krav. Svært mange døtre fra velstående familier ble gift med tyske menn i tiden 1890-1930. En av disse var Eliza Schleip, født Jebson, datter at grunnleggeren av Arne Fabrikker. Eliza ble i 1903 gift med den tyske overlegen Karl Schleip. Da foreldrearven skulle utbetales i 1935, hadde Hitler innført bestemmelser som gjorde det ulovlig for tyske borgere å ha bankinnskudd i norske banker, og broen Karl i Norge, forvaltet derfor Elizas del av arven under betegnelsen «Fondet av 1935». I 1945 måtte alle bankinnskudd og verdipapirer i Norge deklareres og Karl Jebson oppga da at han forvaltet verdipapirer og bankinnskudd tilhørende søsteren Eliza Schleip på i alt 249.000 kroner. Karl Jebson ante naturligvis ikke noe om den provisoriske anordningen som hadde gjort tysk privateiendom i Norge til statseiendom, og da han prøvde å redde stumpene var det for sent. Han tapte i alle tre rettsinstanser, med saksomkostninger.

Når oppgjøret med de norsk-tyske ofrene er ferdig, venter så kravene fra NS-medlemmer som grunnlovstridig fikk sine formuer inndratt. Det var om disse formuene gamle professor Skeie uttalte: Dette kommer til å bli dyre penger for den norske stat.

Jeg tror det blir dyrere jo lenger man venter.

Synnøve Fjellbakk Taftø